

तालुका, जिल्हा आणि राज्यस्तरावरील बैठकांमध्ये वृक्ष लागवड आणि संगोपन हा मुद्दा स्थायी विषय म्हणून बैठकांच्या विषयसूचीमध्ये आणि क्षेत्रीय स्तरावरील निरीक्षण भेटीमध्ये अंतर्भूत करण्याबाबत.

## महाराष्ट्र शासन

### वित्त विभाग

शासन परिपत्रक क्र. : संकिर्ण १०१७/प्र.क्र.१६०/वि.प्र.४

मादामा कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : २० डिसेंबर, २०१७.

**वाचा :-** १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र.१३१/फ-११, दि. ३१.०३.२०१६.

२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र.८०/फ-११, दि. १०.१०.२०१६.

३) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक-साववि-२०१६/प्र.क्र.१६६/फ-११, दि. ०४.०९.२०१७.

४) शासन परिपत्रक, वित्त विभाग क्र. संकीर्ण-१०१६/प्र.क्र.१७७/प्रशासन-१, दि. १९.११.२०१६.

### प्रस्तावना :-

तापमानात होत असलेली वाढ, हवामान आणि ऋतूबदल, वाढते तापमान, दुष्काळ आणि पाण्याचे दुर्भिक्ष या नैसर्गिक आपत्तींची दाहकता आणि तीव्रता कमी करण्यासाठी “हरित महाराष्ट्र” ही संकल्पना राबविण्याचा महत्त्वपूर्ण निर्णय शासनाने घेतला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत सन २०१७ ते २०१९ या कालावधीत ५० कोटी वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले असून, सन २०१७ मध्ये ४ कोटी वृक्षारोपण कार्यक्रमाची अंमलबजावणी झाली आहे. त्याशिवाय सन २०१६ मध्ये दि. १ जुलै, २०१६ या एकाच दिवशी २ कोटी वृक्ष लागवडीचा आगळा वेगळा व महत्त्वाकांक्षी कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यात आला.

शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, दि. १० ऑक्टोबर, २०१६ अन्वये वृक्षारोपण कार्यक्रमाचे नियोजन व अंमलबजावणीबाबत दिलेल्या सूचनास अनुसरुन वित्त विभागाच्या शासन परिपत्रक क्र. संकिर्ण १०१६/प्र.क्र.१७७/प्रशासन-१, दि. १९/११/२०१६ नुसार सन २०१७ ते २०१९ या कालावधीत वृक्ष लागवड कार्यक्रमाचा नियोजन आराखडा व कृती कार्यक्रम राबविण्याबाबत सविस्तर सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट पूर्णपणे साध्य व्हावे आणि त्याचबरोबर आतापर्यंत लागवड केलेल्या झाडांचे संरक्षण, देखभाल आणि संगोपन उत्तमरितीने होणे हे अत्यंत गरजेचे आहे. त्यासंदर्भात या परिपत्रकाद्वारे पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

### परिपत्रक :-

१. वित्त विभागांतर्गत क्षेत्रीय स्तरावरील कार्यालयांच्या बैठकांमध्ये वृक्ष लागवड आणि संगोपन या संदर्भातील विषय प्रत्येक बैठकांच्या वेळी विषयसूचीमध्ये स्थायी विषय म्हणून अंतर्भूत करण्यात यावा. अशा बैठकांमध्ये वृक्ष लागवडीचा आढावा,

यापूर्वी लावलेल्या झाडांचे जिवंत राहण्याचे प्रमाण, मृत झाडांच्या जागी नवीन झाडांची लागवड, पुढील वर्षामध्ये वृक्ष लागवडीच्या उद्दिष्टाप्रमाणे वृक्षारोपणासाठी स्थळ निश्चिती, रोपांची उपलब्धता, आवश्यक त्या तांत्रिक परिमाणाप्रमाणे विहित कालावधीमध्ये निकषाप्रमाणे खड्डे (पिटस) तयार करणे, निधीची उपलब्धता इत्यादी संदर्भात पूर्व तयारीबाबत आढावा घेण्यात यावा.

२. अशा बैठकांमध्ये वृक्ष लागवड कार्यक्रमासंदर्भात झालेल्या निर्णयांची नोंद बैठकीच्या इतिवृत्तामध्ये करण्यात यावी. तसेच इतिवृत्तामध्ये नमूद केलेल्या निर्णयासंदर्भात झालेल्या अंमलबजावणीबाबत आणि येणाऱ्या अडचणी संदर्भात पुढील बैठकीमध्ये चर्चा होऊन क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना येणाऱ्या समस्या आणि अडचणी सोडविण्यासाठी उपाययोजना करण्यात याव्यात.
३. तालुका, जिल्हा आणि राज्यस्तरावरील जे अधिकारी क्षेत्रीय कार्यालयांना भेटी देतील, त्यावेळी त्या त्या स्तरावरील वृक्ष लागवडीच्या स्थळांना आवर्जून भेटी देण्याचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात यावा. अशा क्षेत्रीय भेटीच्या वेळी संबंधित कार्यालये/स्तरावर लावलेल्या झाडांचे संरक्षण योग्यरितीने होते किंवा नाही, मृत झाडांच्या बदल्यात नवीन झाडे लावली गेली किंवा नाही, पाण्याची व्यवस्था आणि संरक्षणासाठी मनुष्यबळ इत्यादी बाबींची वरीष्ठ अधिकाऱ्यांनी पाहणी करावी. त्याचप्रमाणे येणाऱ्या अडचणी सोडविण्याबाबत उपाययोजना कराव्यात.
४. तसेच प्रस्तावित वृक्ष लागवडीसाठी निवडलेली स्थळे, आवश्यक त्या परिमाणाचे निकषाप्रमाणे खड्डे (पिटस) विहित वेळेत तयार करणे आणि अशा स्थळांवर लावण्यात येणाऱ्या झाडांसाठी पाण्याची आणि संरक्षण व्यवस्था, वृक्ष लागवडीसाठी निधीची व्यवस्था, याबाबत देखील पाहणी करून क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना आवश्यक ते मार्गदर्शन द्यावे.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून, त्याचा संकेतांक २०१७१२२०१२३५४०२७०५ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(लतिका वि. पाटील)  
कार्यासन अधिकारी, वित्त विभाग.

प्रत :-

१. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ, मुंबई.
२. सर्व सन्माननीय विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य व संसद सदस्य, महाराष्ट्र राज्य.

३. मा. राज्यपाल महोदय यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
४. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
५. सर्व मा. मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई-३२.
६. मा. मुख्य सचिव यांचे वरीष्ठ स्वीय सहायक
७. प्रधान सचिव, महसूल व वन विभाग (मदत व पुनर्वसन), मंत्रालय, मुंबई-३२.
८. राज्यकर आयुक्त, वस्तू व सेवा कर विभाग, वस्तू व सेवा कर भवन, माझगांव, मुंबई-१०.
९. विशेष राज्यकर आयुक्त, वस्तू व सेवा कर विभाग, वस्तू व सेवा कर भवन, माझगांव, मुंबई-१०.
१०. अपर राज्यकर आयुक्त, वस्तू व सेवा कर विभाग, मुंबई/ठाणे/पुणे/नाशिक/कोल्हापूर/नागपूर.
११. सर्व राज्यकर सहआयुक्त, वस्तू व सेवा कर विभाग.
१२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचलनालय, मुंबई
१३. वित्त विभाग/प्रशासन-१/वि.प्र.१/वि.प्र.२/वि.प्र.३, मंत्रालय, मुंबई-३२.
१४. निवड नस्ती, कार्यासन वि.प्र.४